

АДАБИЁТ ТАЪЛИМИ ЖАРАЁНИДА АЛИШЕР НАВОИЙ ИЖОДИЙ ҚАРАШЛАРИНИ ОНГЛИ ИДРОК ЭТИШНИНГ БАЪЗИ МАСАЛАЛАРИ

Худоёрова Ойсоат Келдиёровна

Тошкент тиббиёт академияси, педагогика

фанлари номзоди, доцент:

Сайитмуратов Нодиржон Боймурот ўғли

402-А гуруҳ талабаси

Аннотация: Ушбу мақолада Алишер Навоийнинг маънавий олами, ижодкор сифатидаги сийрати, фазилатлари, қарашлари, юксак инсонпарварлик ғояларидан фойдаланишга доир илмий амалий тавсиялар берилган бўлиб, унинг маърифий дунёси, одоб-ахлоқ концепцияси акс эттирилган.

Калит сўзлар: маънавий олам, маърифат, ижодий қарашлар, инсонпарварлик мезонлари-Ватанга садоқат, халққа хизмат, гўзал одоб-ахлоқ.

Шеърият мулкининг султони Алишер Навоий ўзининг серқирра ижоди билан ўзбек адабиётининг юксалишига мислсиз улуш қўшди.

Улуғ мутафаккир асарларини мутолаа қилар эканмиз, уларда акс этган, илгари сурилган чин инсонпарварлик, ватанпарварлик, меҳнатсеварлик, ҳаётга ошуфталик, кенг маънодаги ишқ-муҳаббат ғоялари ўқувчини ўзига мафтун этади. Алишер Навоийнинг илмий тадқиқотлари ва изланишларининг кўп қисми тил ва адабиёт масалалари билан боғланган. Навоий ўзбек адабиётини жаҳон юксаклигига кўтарди ва ўзбек адабий тилига асос солди. Ўзбек адабиётида лирик жанрлар ва дostonчиликнинг энг юқори тараққиёти Алишер Навоий номи билан боғлангандир. Алишер Навоий асарлари ўнлаб халқларнинг тилларига таржима бўлган. Алишер Навоий ижодиётига қизиқиш, уни ўрганишга иштиёқ жуда кучлидир. Мустақиллик бизга барча қадриятларимиз қатори Алишер Навоий меросини ўрганишнинг кенг уфқларини очди. Эндиликда унинг ижодини аслича моҳиятини тушуниб ўрганиш имконияти юзага келди. Мамлакатимизда Алишер Навоий хотираси ва ижоди юксак даражада эъзозланади. Инсон қалбининг қувончу қайғусини, эзгулик ва ҳаёт мазмунини Навоийдек теран ифода этган шоир жаҳон адабиёти тарихида камдан-кам топилади.

Навоий хилма-хил жанрларда ижод қилган. Унинг сўз захираси ниҳоятда улкан эди. Навоий нафақат шоир, таржимон, тилшунос олим, балки давлат арбоби сифатида ҳам тарихда катта из қолдирган. Шоир ижодининг қиммати асло пасаймайди. Ҳар бир авлод ундан ўзи учун ниманидир топади. Навоий асарлари халқимиз учун маънавий қувват ва юксалиш манбаи бўлди. Навоий

асарлари жаҳоннинг турли мамлакатларида қайта–қайта чоп этилмоқда. Жаҳон маданиятининг энг яхши дурдоналарига мансуб бўлган Алишер Навоийнинг қудратли ҳаётбахш шеърляти бутун тараққийпарвар инсониятнинг бойлиги бўлиб қолади. Зеро, Навоий ўзининг ҳаёти ва фаолиятини юрт мустақиллиги ва тинчлиги, ўзбек тилининг бой дунёси учун бахшида этган эди.

Алишер Навоий ҳақли равишда жаҳон маданиятининг мумтоз вакиллари сафидан ўрин олди. Унинг асарлари жаҳондаги юзлаб тилларга таржима қилинди. Дунё аҳли унинг ижоди билан қизиқмоқда ва асарларида тараннум этилган олижаноб ғоялар, фалсафий мушоҳадалардан завқ олмақдалар.

Алишер Навоий ўзбек халқининг бахтидир. Улуғ мутафаккир асарларида акс этган чин инсонпарварлик, ватанпарварлик, меҳнатсеварлик, ҳаётга ошуфталик, кенг маънодаги ишқ-муҳаббат ғоялари ўқувчини ўзига мафтун этади.

Навоий яратган ўлмас асарлар туганмас маънавий мулк сифатида абадий қолди. Ўзбек халқи бу бой мерос билан ҳақли равишда дунёдаги буюк адабиёт яратган миллатлар қаторидан жой олди. Алишер Навоий бутун ҳаёти давомида мамлакат ҳаётининг ижтимоий-иқтисодий такомиллашишига катта ҳисса қўшган, илм, фан, санъат ривожига ҳомийлик қилган. Навоийнинг ҳар бир ҳаракатидан фахрланиш туйғусини ҳис этган ҳар бир инсон ўзида эзгуликка бўлган интилишни англаб етиши ва яратиш ишқи билан яшаши керак.

Алишер Навоий қарашларида акс этган ғоялар:

Инсон, олам ва борлик фалсафаси.

- Маънавийпоклик, халқпарварлик, маърифатпарварлик.
- Жамият тараққиёти, шахскамолоти.
- Кишиларўртасидагимеҳр-муҳаббат, ўзароҳурмат, вафодорлик.
- Ишқ, самимийинсониймуносабат, шахсингмуқаддасвапоқтинчликсевар туйғулари, чин инсон, юксакахлоқ соҳиби, ишқ, ақл-хуш, гўзаллик, дунёнисевиш.

• Моддийоламваинсоннингруҳий-маънавийкамолоти, моддийгўзалликларниўрганиш.

- Инсониймуҳаббат, фидойилик, юксакфазилатлар.
- Ватангамуҳаббат.
- Инсоф, сабр-қаноат, ақл-фаросат, футувват-саҳоват, меҳр-мурувват.
- Диний бағрикенглик.
- Инсонсаҳовати, саҳийлик, оқил инсоннингвазифалари, инсонлараромуносабатлар, жамиятнингмаънавийҳаёти.
- Инсонлартарбияси.
- Жамиятнипоклаш, инсонларнитўғрийўлгайўллаш.

- Заминободончилиги, халқларнинг осудавагинч ҳаёткечириши.
- “Комилинсон” концепцияси.
- Инсонтилининг софлиги, поклиги, қаноат.
- Ҳиммат.
- Эзгулик, бағрикенглик, одабийлик.

Хулоса шуки, ўқитувчи таълим-тарбия жараёнида Алишер Навоий қарашларида акс эттирилган ғояларнинг мазмун ва моҳиятидан фойдаланганда, унинг самарадорлигини билиши муҳимдир. Бунинг учун ҳар бир педагог ҳаётини тажрибага эга бўлган, етарли билимлар билан қуролланган, таълим олувчиларга нисбатан муаммоларнинг ечимини олдиндан ҳал эта оладиган ва уларни таълим олувчиларга етказиш малакасига эга бўлиши керак.

Шахснинг ақлий салоҳиятини ошириш, унинг талаб-эҳтиёжларини қондиради ва жамият тараққиёти йўлида ижтимоий фойдали фаолиятлар билан шуғулланишига хизмат қилади.

Жамиятимизда юқори билимга эга бўлган малакали кадрларни етиштириш энг муҳим вазифалардан ҳисобланади. Айниқса, Ўзбекистоннинг таълим соҳасида тараққий этган мамлакатлар қаторидан ўрин олишида Алишер Навоийнинг ижодий қарашлари пухта ўзлаштирилса, бу ўз ўрнида ижобий ўзгаришларни юзага келтиради ва ўқув фаолиятининг янгилашишига олиб келади. Натижада ёшларнинг билимга чанқоқлиги, ахлоқий, миллий ғурур, байналминаллик, инсонпарварлик, ўз тарихини билишга қизиқиш, Ватанга муҳаббат ва ундан фахрланиш туйғулари янада кучаяди.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Ш.Мирзиёев танқидий таҳлил, қатъий тартиб-интизом ва шахсий жавобгарлик – ҳар бир раҳбар фаолиятининг кундалик қоидаси бўлиши керак. Т.: “Ўзбекистон” 2017
2. Ш.Мирзиёев Эркин ва фаровон, демократик Ўзбекистон давлатини биргаликда барпо этамиз Т.: “Ўзбекистон” 2016
3. Ш.Мирзиёев Буюк келажакимизни мард ва олийжаноб халқимиз билан бирга қурамыз. Т.: “Ўзбекистон” 2017
4. Алишер Навоий. Ибратли ҳикоятлар ва хислатли ҳикमतлар “Саностандарт” нашриёти Тошкент-2016.